

Natuuronderzoek

Deltaterrein

Den Dolder

versie 3

6 augustus 2014

Zoon ecologie

Colofon

Titel	Natuuronderzoek Deltaterrein Den Dolder-3
Opdrachtgever	mRO
Uitvoerder	Zoon Ecologie
Auteur	C.P.M.Zoon
Datum	6 augustus 2014

Zoon ecologie

Balkerweg 60, 7738 PB, Witharen

tel: 0523-676.470, 06-22682040

e-mail: info@zoon-ecologie.nl

Onderdeel van Ecologen Collectief Oost Nederland (ECO).

Ervaring sinds 1980 met veldonderzoek naar flora en vegetatie in Nederland en met faunaonderzoek in Europa.

Vanaf 1986 is gewerkt aan vorming van natuurbeleid van overheden en effectbeoordeling van ruimtelijke plannen in Nederland.

Vanaf 1990 ervaring met mitigeren van autowegen, terreinbeheer en natuurontwikkeling.

Inhoud

<u>1</u>	<u>INLEIDING</u>	<u>3</u>
1.1	LIGGING VAN HET TERREIN	3
1.2	HET PLAN	4
1.3	STATUS VAN HET GEBIED IN HET NATUURGEBIED	5
<u>2</u>	<u>NOODZAAK VAN EEN NATUURTOETS</u>	<u>6</u>
2.1	TOETS IN HET KADER VAN GEBIEDSBESCHERMING	6
2.2	TOETS IN HET KADER VAN SOORTBESCHERMING	6
2.3	BESCHERMINGSCATEGORIEËN FLORA- EN FAUNAWET	6
2.4	RODE LIJST VAN BEDREIGDE SOORTEN	7
2.5	ZORGPLICHT SOORTBESCHERMING	7
<u>3</u>	<u>NATUURWAARDEN</u>	<u>8</u>
3.1	ONDERZOEK	8
3.2	TOESTAND VAN DE NATUUR EN VERWACHTING VOOR BESCHERMDE SOORTEN	9
3.3	BESTAANDE GEGEVENS VAN BESCHERMDE SOORTEN	10
3.4	AANGETROFFEN BESCHERMDE SOORTEN	11
3.5	HET BELANG VAN HET TERREIN VOOR BESCHERMDE GEBIEDEN	12
3.6	HET BELANG VAN HET TERREIN VOOR BESCHERMDE SOORTEN	12
<u>4</u>	<u>EFFECTEN</u>	<u>14</u>
4.1	EFFECTEN VAN HET PLAN OP BESCHERMDE GEBIEDEN	14
4.2	EFFECTEN VAN HET PLAN OP BESCHERMDE SOORTEN	14
<u>5</u>	<u>CONCLUSIES</u>	<u>15</u>
<u>6</u>	<u>AANBEVELINGEN</u>	<u>16</u>
6.1	MOGELIJKE MITIGATIE	16
6.2	ONTHEFFINGEN	16
<u>7</u>	<u>BRONNEN</u>	<u>17</u>

1 INLEIDING

Na het verwijderen van de bestaande bebouwing op het Deltaterrein in Den Dolder, is er een plan in voorbereiding om het terrein te bezetten met woningbouw.

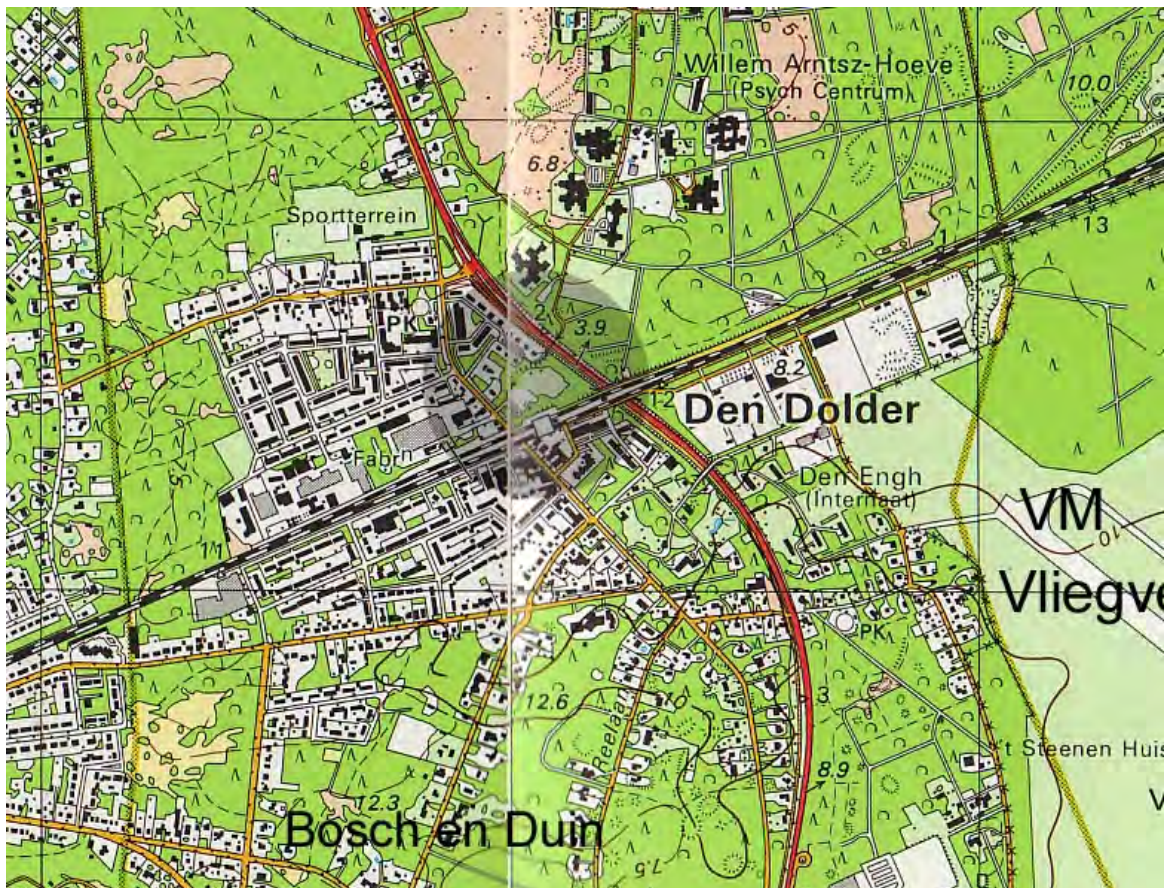
Omdat het terrein grotendeels een natuurlijke inrichting heeft, is een natuurtoets nodig ook al ligt het terrein in het centrum van Den Dolder.

Er zijn reeds eerder quickscans natuur gedaan (Els & Linde, 2010) (Zoon, 2012a). De resultaten daarvan vroegen om nader onderzoek.

Dat nader onderzoek heeft geleid tot een beter inzicht in de natuurwaarden van het terrein.

Hieronder wordt op basis van het uitgevoerde aanvullend onderzoek beschreven wat het tweede deel van het plan (verwijderen van bos en het realiseren van woongebied) voor gevolgen heeft voor de huidige situatie.

1.1 Ligging van het terrein

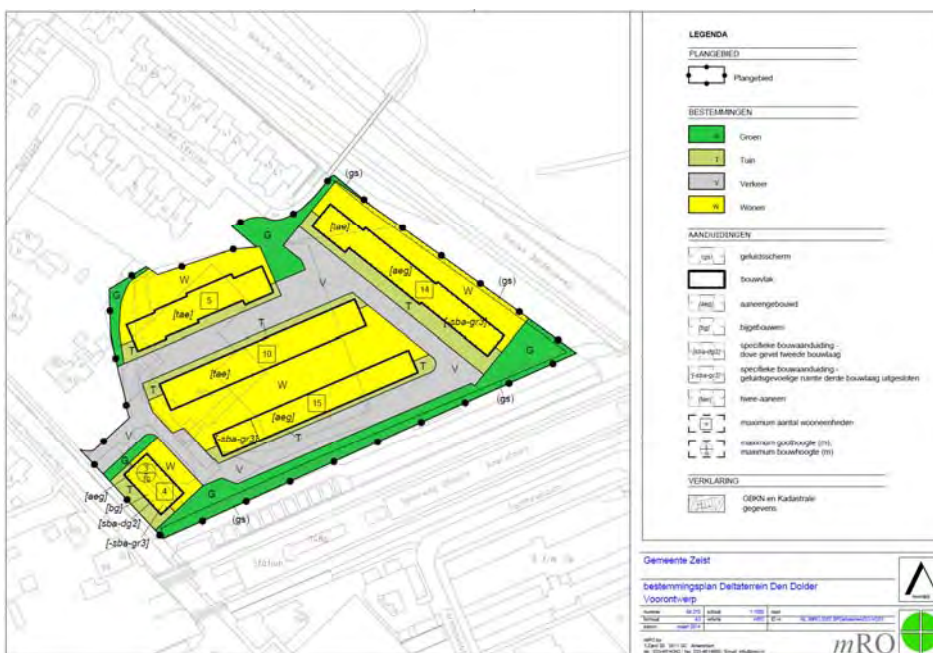
Het plangebied ligt ingeklemd tussen bebouwing van Den Dolder noord, station Den Dolder en de Nieuwe Dolderseweg

1.2 Het plan

Het bouwplan en de situatie in 2014 over elkaar heen.

In plan wordt veel bos verwijderd ten behoeve van een woonwijk. Deze bosverwijdering kan beschermde soorten negatief beïnvloeden. De beoogde grondgebonden woningen met tuinen kunnen ook positieve uitwerking hebben op beschermde soorten.

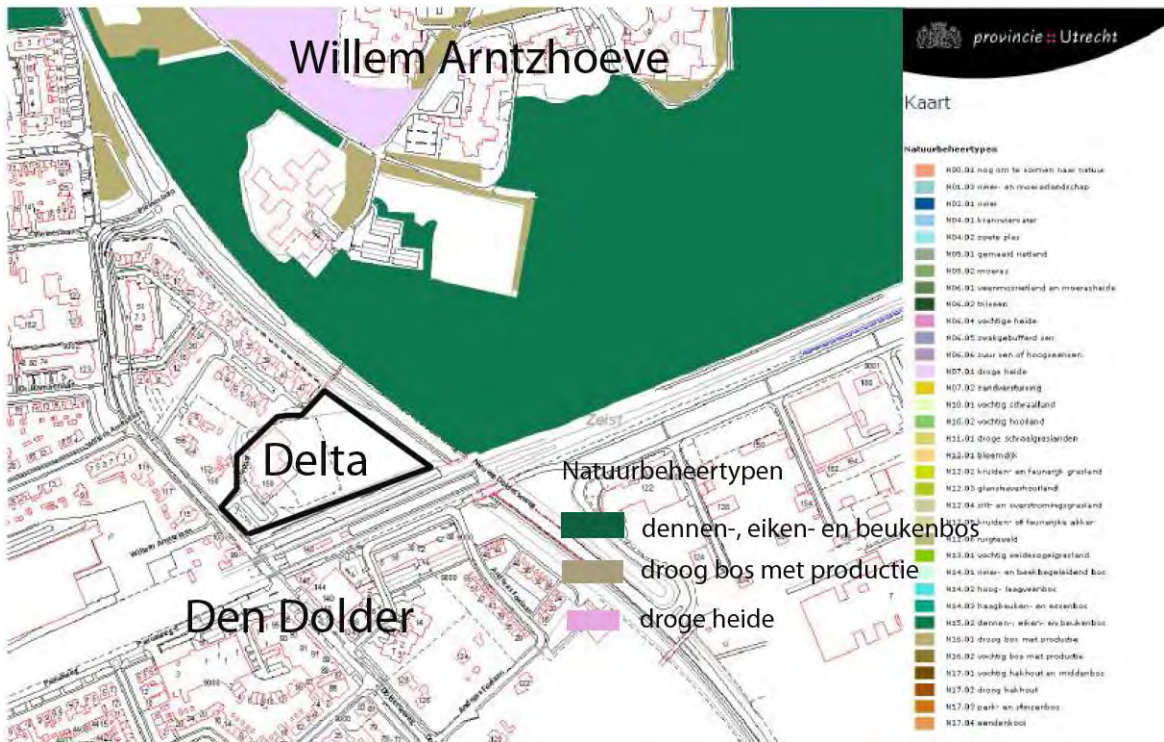

Het bestemmingsplan dat het plan mogelijk moet maken

1.3 Status van het gebied in het natuurgebied

Het is geen prioriteitsgebied voor flora of fauna.

Er komen geen habitats voor van goede tot zeer goede kwaliteit.

Doelstellingen van de provincie uitgedrukt in natuurbeheertypen (natuurbeheerplan 2013)

In het gemeentebestuur heeft het terrein geen natuurstatus, ook niet als binnenstedelijk groen. Het is onderdeel van de centrumfunctie met station.

2 NOODZAAK VAN EEN NATUURTOETS

2.1 Toets in het kader van gebiedsbescherming

Voor ingrepen die mogelijk de wezenlijke en kenmerkende natuurwaarden van de EHS aantasten, geldt het principe "Nee-tenzij". Afweging van het natuurbelang in de EHS vindt plaats in het spoor van de Ruimtelijke Ordening (bestemmingsplan). Het plangebied behoort niet tot de EHS en ligt daarvan ook geïsoleerd. Negatieve effecten van het plan op de EHS zijn vrijwel uitgesloten. Een toets in het kader van gebiedsbescherming (Nee- tenzij) is daarom niet nodig.

2.2 Toets in het kader van soortbescherming

Bij elk plan dat ingrijpt op standplaatsen van planten of vaste verblijfplaatsen van dieren, dient getoetst te worden wat het effect is op beschermde soorten, die met name genoemd zijn in de Flora- en faunawet. In deze wet worden beschermde soorten in drie beschermingscategorieën ingedeeld. De Flora- en faunawet geldt altijd en overal, waar beschermde soorten voorkomen.

2.3 Beschermingscategorieën Flora- en faunawet

Tabel 1	Algemene soorten waarvoor geen ontheffing aangevraagd hoeft te worden bij bestendig beheer of ruimtelijke ontwikkeling. Anders is wel ontheffing nodig voor verstoren of vernietigen en er geldt altijd de zorgplicht (art.2).
Tabel 2	Soorten waarvoor ontheffing aangevraagd moet worden, behalve als er gewerkt wordt volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode, waarbij de zorgplicht blijft gelden. Ontheffing kan worden verleend als de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt.
Tabel 3	<p>Zeldzame soorten, waarvoor altijd ontheffing aangevraagd moet worden. Ontheffing wordt alleen verleend als voldaan wordt aan alle volgende criteria:</p> <ul style="list-style-type: none"> én - er sprake is van een in de wet genoemd belang (hier: ruimtelijke ontwikkeling) én - er geen alternatieven zijn én - de ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort <p>Voor soorten uit Habitatrichtlijn bijlage IV (alle in tabel 3) is alleen ontheffing voor een ruimtelijke ingreep mogelijk bij een dwingende reden van maatschappelijk belang.</p> <p>Voor Vogelrichtlijnsoorten (alle vogels en alle in tabel 3) is geen ontheffing bij ruimtelijke ontwikkeling mogelijk, ook niet bij een dwingende reden van maatschappelijk belang.</p>

Aangepaste lijst van beschermde vogelsoorten

Jaarrond zijn nesten en verblijfplaatsen van vogels beschermd, als deze het gehele jaar gebruik maken van de verblijfplaatsen (cat. 1), honkvaste koloniebroeders (cat. 2) of honkvaste niet-koloniebroeders (cat. 3) zijn en als de soort zelf geen nest kan maken en elk jaar naar hetzelfde nest terugkeert (cat. 4)

Van andere vogelsoorten zijn de nesten alleen beschermd als ze in gebruik zijn tijdens het broedseizoen.

Indien het voortbestaan op locatie van beschermde soorten planten of dieren uit tabel 2 en 3 door de ingreep negatief beïnvloed worden, is sprake van overtreding van de Flora- en faunawet.

Voor soorten van Habitatrichtlijn bijlage IV en Vogelrichtlijnsoorten dient het plan zo uitgevoerd te worden dat de duurzame instandhouding van deze soorten niet bedreigd wordt. Initiatiefnemer dient dit aannemelijk te maken door middel van een activiteitenplan.

2.4 Rode lijst van bedreigde soorten

De toets op de instandhouding van de nationale rode lijst-soorten (en in Utrecht van de provinciale oranje lijst-soorten) vindt plaats in het spoor van de Ruimtelijke Ordening. Het is een provinciaal belang dat door de provincie behartigd wordt.

2.5 Zorgplicht soortbescherming

Voor alle soorten geldt de zorgplicht (art. 2 Flora – en Faunawet).

Dit houdt in dat de ingreep op zodanige wijze dient plaats te vinden, dat de schade aan soorten zoveel mogelijk beperkt wordt.

Men dient bij de uitvoering rekening te houden met kwetsbare perioden van soorten (voortplantingstijd, overwintering).

Alle soorten die tijdens de ingreep aangetroffen worden dienen verplaatst of beschermd te worden, zodat zij behouden kunnen blijven.

Vaak is hiervoor deskundige begeleiding nodig bij de uitvoering van het plan

3 NATUURWAARDEN

3.1 Onderzoek

Het terrein is in 2012 op de volgende momenten bezocht.

datum	tijd	vleermuizen	vogels	reptielen	insecten	planten	habitat
24 juli 2012	22.00 – 23.00	x	x				
25 juli 2012	04.30 – 05.30	x	x				
3 aug. 2012	11.00 - 13.00			x	x	x	x
23 aug. 2012	05.30 – 06.30	x					

In 2014 is op de volgende momenten onderzoek gedaan.

datum	tijd	vleermuizen	vogels	reptielen	insecten	Planten	habitat
28 mei 2014	21:00-22:00	x	x				
10 juni 2014	10:00-11:00		x	x	x	x	x
16 juni 2014	04:00– 05:00	x	x				
16 juni 2014	06:00-07:00		x	x	x	x	x
24 juni 2014	09:00-10:00		x	x			x
8 juli 2014	05:00-06:00	x	x				
13 juli 2014	06:00-06:30			x			
25 juli 2014	06:00-06:30			x		x	

In totaal is de periode van mei – september onderzocht.

De weersomstandigheden tijdens de bezoeken waren gunstig voor de onderzochte soortengroepen. Vleermuizen werden in de ochtend schemering en avondschemering onderzocht met een batdetector. Invliegende en zwermende dieren ook op zicht.

De onderzoeksduur per bezoek was ruim genoeg voor dit beperkte terrein. Het kon in deze tijd meerdere malen te voet doorkruist worden.

Er is gezocht naar verblijfplaatsen van vleermuizen en broedvogels in een periode dat deze zich voortplanten (mei – juli). Voor vleermuizen kan dit heel goed in de ochtendschemering, wanneer de terugkerende dieren nog minutenlang in grote aantallen zwermen voor de ingang van het verblijf. Voor vaststellen van voortplanting van uilen was de avond van 28 mei 2014 zeer geschikt, omdat in die periode eventuele jongen duidelijk gehoord kunnen worden.

Voor onderzoek naar reptielen, planten en insecten waren de omstandigheden op 3 augustus 2012 en 10 juni, 16 juni en 24 juni, 13 en 25 juli 2014 zeer geschikt. Er zijn zoveel bezoeken gebracht omdat er nooit reptielen of beschermde insecten werden gevonden.

3.2 Toestand van de natuur en verwachting voor beschermde soorten

Aanwezige habitats 2014. Op het noordtalud is ook bos buiten het plangebied aangegeven.

Het bos op het terrein bestaat uit een relatief oude hoge boomlaag met zomereik, grove den en Amerikaanse eik. De stamdiameter ligt tussen de 30 en 40 cm. Er is een redelijk goed ontwikkelde struiklaag en een kruidlaag. Er zijn geen bomen met holten, zodat het **bos niet geschikt is voor verblijfplaatsen van holenbroedende vogels en vleermuizen**. Het hele talud langs de noordkant is bebost, ook buiten het plangebied.

Op de westgrens staan boven aan een 4 m hoog talud, 2 zeer oude grote beuken met een stam van 110 cm doorsnede en een kroon diameter van 25 – 30 m en een geschatte hoogte van 20 m. Deze bomen hebben zeer waarschijnlijk holtes die verblijfplaatsen kunnen zijn voor **vleermuizen (rosse vleermuis en myotis soorten) en vogels (spechten, uilen, vliegenvangers en roodstaarten)**.

De open ruimte bestaat uit schraal droog gras dat al lang niet meer gemaaid is. Langs de zuidoostelijke bosrand is dit grasland ruig en hoog. Dit gedeelte ligt naast een bebost talud en wordt nauwelijks betreden, wat het potentieel **geschikt** maakt voor **hazelworm**. Verder is het grasland laag en open (door betreding).

Delen van de open ruimte bestaan uit kaalgetreden zandgrond op een looproute vanaf het station naar een voetgangers/fietsbrug over de provinciale weg naar de Willem Arntzhoeve. Deze route wordt dag en nacht gebruikt. Dit maakt de **centrale open ruimte ongeschikt voor reptielen**.

Na de sloop van de gebouwen zijn in de plaats hiervan ruige, zandige en zonnige terreinen **geschikt gekomen voor de Hazelworm**.

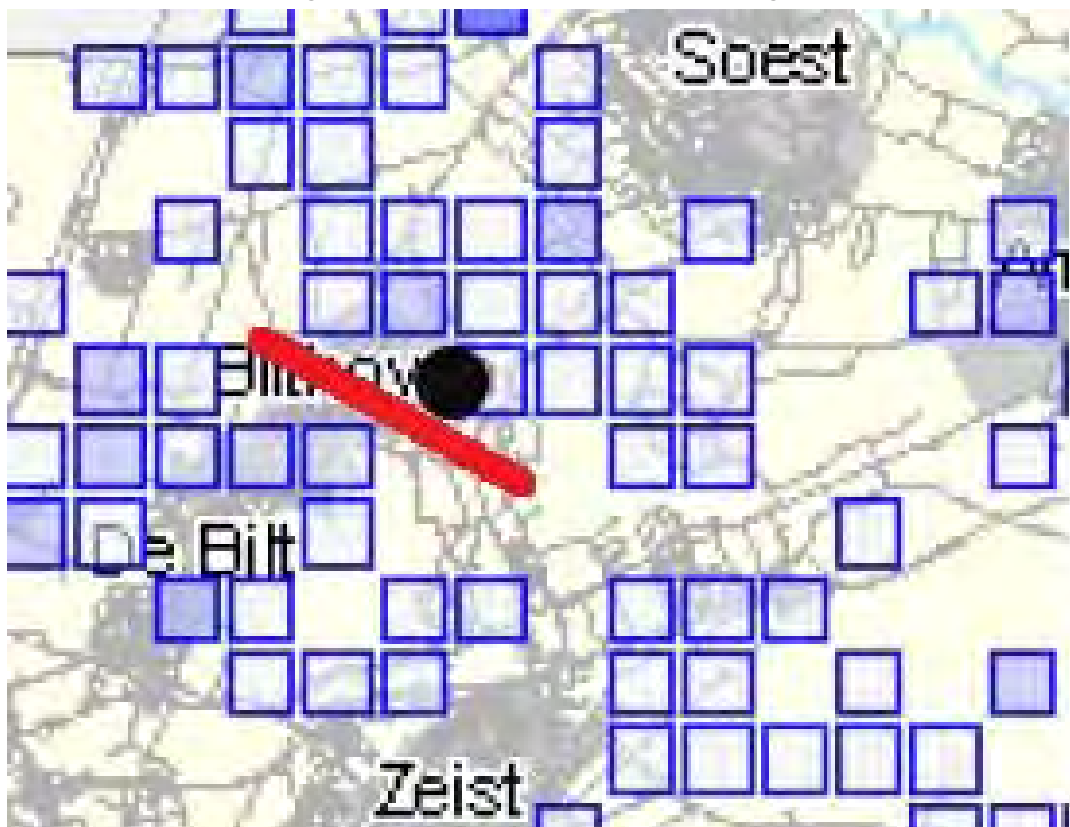
Door het geïsoleerde karakter van het plangebied, ingesloten door een spoorlijn, een autoweg en bebouwing, is het niet te verwachten dat **zoogdieren** zoals de boomarter, de eekhoorn of de das, die in de regio wel voorkomen, dit gebied als leef-, of voedselgebied gebruiken.

Het gebied is zeer droog en er is geen mogelijkheid voor amfibieën om veilig van en naar voortplantingswateren te komen. Het gebied is daarom niet van belang voor amfibieën.

3.3 Bestaande gegevens van beschermde soorten

Er zijn geen waarnemingen bekend van vleermuizen, vogels, amfibieën, insecten en planten uit het terrein zelf.

Er zijn tot 2008 wel waarnemingen van hazelworm uit het kilometerhok waarin het plangebied ligt. Dit kunnen waarnemingen zijn uit het plangebied, maar waarschijnlijker van de Willem Arntzhoeve / vliegveld Soesterberg. Deze twee gebieden aan de andere kant van de provincialeweg nemen 90% van dat hok in beslag. Van die gebieden zijn veel waarnemingen. Uit de verspreiding van de hazelworm blijkt duidelijk de barrière die de bebouwde kom van Den Dolder samen met de provinciale weg is (ZO-NW barrière tussen twee grote populaties).

Hazelworm komt in of direct bij het plangebied (●) voor. (Waarneming.nl tot 2008)

De barrière van de bebouwde kom van Den Dolder is duidelijk zichtbaar.

Reptielen

Er zijn ondanks intensief onderzoek geen hazelwormen gevonden. Er moet daarom aangenomen worden, dat deze niet voorkomen. De smalle ecologische verbinding langs het spoor (halfverharde weg met ruige berm) naar Willem Arntzhoeve, waar de hazelworm zeker voorkomt, is wellicht te zwak.

Vleermuizen

In de zomer van 2012 werd op een ochtend een zwermdende Myotis vleermuis gevonden in het bos op de westelijke helling, in de buurt van de twee oude beuken. Zeer waarschijnlijk had deze Franjestaart of Baardvleermuis een verblijfplaats in een van de oude beuken ter plaatse. Verder werden alleen jagende dwergvleermuizen langs de bosranden gevonden. In 2014 werd bij deze beuken in de voorzomer geen activiteit van vleermuizen meer waargenomen. Geconcludeerd moet worden dat de oude beuken vooral goed jachtgebied opleveren en geen voortplantingsverblijf herbergen.

Wel werd al op 16 juni 2014 een kraamkolonie van de gewone dwergvleermuis gevonden in het eerste huis bij de fietsbrug juist ten noorden van het plangebied. Het ging om ca 50 – 80 zwermdende dieren.

Overige diergroepen

Er werden geen beschermde insecten, uilen, roofvogels of spechten waargenomen. Er waren nooit tekens van grotere zoogdieren, zoals marterachtigen, vos en konijn.

Voorkomende beschermde soorten

soort	Functie van Deltaterrein	FFW	HR	RL
Gewone dwergvleermuis	Jachtgebied in en langs bos en een kraam-verblijfplaats juist erbuiten	3	3	-
Baardvleermuis of Franjestaart	Jachtgebied in bos, mogelijk zomerverblijf in oude beuken	3	3	-
Algemene vogels	Broedgebied in bosdelen	3		

3.5 Het belang van het terrein voor beschermde gebieden

Het Deltaterrein ligt geïsoleerd van alle bosterreinen in de omgeving, als gevolg van een provinciale weg, een spoorlijn en de bebouwde kom van Den Dolder. Alleen langs het spoor is een uitwisselingsmogelijkheid naar het oosten via een halfverharde weg. Dit is de enige relatie met bos- en natuurgebied buiten het plangebied. Het terrein is daardoor niet van groot belang voor de Ecologische Hoofdstructuur op de Utrechtse Heuvelrug.

3.6 Het belang van het terrein voor beschermde soorten

Voor de gewone dwergvleermuis zijn bijna alle woningen aan de noordrand van het plangebied potentiële verblijfplaatsen (vrijstaande huizen in bosrijke tuinen). De

kraamverblijfplaats is ook op de rand van het plangebied in een van die woningen gevonden. Het plangebied is een belangrijk jachtgebied voor deze populatie dwergvleermuis.

Voor de Franjestaart/Baardvleermuis is alleen het tweetal oude beuken op de rand van het gebied van belang als kleine verblijfplaats. In de omgeving komen niet veel bomen van een dergelijke ouderdom voor, waardoor het belang van deze bomen groot is. Verder zijn de beboste noordelijke steilrand van het plangebied van belang als jachtgebied en vliegroute. Het bos op de 4 m hoge helling rond het plangebied en de boomrijke achtertuinen ten noorden ervan, vormt voor deze soorten een goed jachtgebied en vliegroute.

Voor de Hazelworm is het terrein niet van belang. Gezien vanuit de Willem Arntzhoeve loopt het bosgebied ten westen van het plangebied dood. Het plangebied, dat wel geschikt lijkt, zou steeds opnieuw vanuit Willem Arntzhoeve gekoloniseerd moeten worden.

Voor beschermde planten, broedvogels en insecten is het plangebied ook niet van belang.

4 EFFECTEN

4.1 Effecten van het plan op beschermde gebieden

Het plan heeft geen significante negatieve invloed op de karakteristieke kenmerken en waarden van de nabijgelegen bossen van de Ecologische Hoofdstructuur (Willem Arntzhoeve aan de overzijde van de provinciale weg).

4.2 Effecten van het plan op beschermde soorten

Voor de realisatie van de woonwijk zal een flink deel van het staande bos verwijderd worden. Hierdoor zal het plangebied in belang afnemen als jachtgebied voor vleermuizen van bossen (franjestaat en baardvleermuis). Pas op zeer lange termijn, als de tuinen meer bomen krijgen, zal het plangebied weer iets van zijn oude betekenis voor de franjestaat en Baardvleermuis terug krijgen.

Er is slechts een kleine verblijfplaats van bosbewonende vleermuizen. Deze verblijfplaats wordt gespaard evenals het bos op de aangrenzende noordhelling, als jachtgebied en vliegroute. Daardoor kan het noordelijk deel van het plangebied een waarde voor bosbewonende vleermuizen behouden. Een deel van deze beboste helling valt echter buiten het plan (figuur p. 4). Daardoor ligt behoud van de vliegroute deels buiten de reikwijdte van dit plan. De gemeente heeft alleen de kapverordening als middel om deze bomen te behouden.

Het zeer rustige bosmilieu en natuurgrasland op de bodem van de zandgroeve wordt grotendeels omgezet in grondgebonden woningen met tuinen. Hierdoor neemt het plangebied in waarde toe als jachtgebied voor de gewone dwergvleermuis (jaagt in halfopen terrein en tuinen). Deze soort heeft een kraamverblijfplaats juist buiten het terrein. Op de lange termijn wordt het plangebied steeds boomrijker en belangrijker voor de vleermuizen van die verblijfplaats. De sterke versmalling van de noordelijke bosgordel bij de fietsbrug is nadelig voor de dieren van deze verblijfplaats.

5 CONCLUSIES

Er is een kleine verblijfplaats van Baardvleermuis/Franjestaart in de oude beuken op de westgrens van het plan, die niet continu gebruikt wordt. Als jachtgebied voor deze soorten neemt het plangebied iets in betekenis af. De omstandigheden rond deze verblijfplaats blijven op peil, door het sparen van bos op het noordelijke talud. Daardoor blijft een vliegroute naar het oosten intact. De bescherming van dit bos door de bestemming "Groen" en deels door ligging buiten het plan is echter onvoldoende. Ook is de breedte van de bosverbinding bij de fietsbrug te beperkt.

Er is een kraamverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis op de noordgrens van het plan. De dieren van deze verblijfplaats profiteren van het behoud van bos op de noordhelling, ook als dat als "groen" beschermd wordt. De sterke versmalling van de bosverbinding bij de fietsbrug is ook voor deze groep een nadeel. Het ontwikkelen van veel tuinen in het plangebied is een voordeel voor deze soort, die graag in tuinen jaagt.

Hoewel geschikt voor de hazelworm, is deze soort niet aangetroffen. Het plan heeft derhalve geen negatief effect op de populatie van de hazelworm.

6 AANBEVELINGEN

6.1 Mogelijke mitigatie

Het is voor de Myotis- vleermuizen met verblijfplaats in de oude beuken van belang dat het noordelijk talud bebost blijft. Alternatieven voor deze bomen zijn er in de omgeving namelijk niet.

In het plan is dit geregeld met een groenbestemming. Een bestemming die meer zekerheid geeft (Bos) is echter gewenst. Een goede bescherming van de bomen op dit talud kan ook bereikt worden, door in het kader van de kapverordening alle oudere bomen, ook die buiten dit plan, aan te wijzen als "van groot belang voor de natuur". Dan kunnen zij niet zonder toestemming van de gemeente geveld worden.

Verbreding van de bosgordel bij de fietsbrug is voor deze groep vleermuizen en voor de dwergvleermuizen van de kraamkolonie ter plekke gewenst, om een sterke verbinding met het bos aan de overzijde van de weg (Willem Arntzhoeve) te behouden.

Tijdens de aanlegfase dient rekening gehouden te worden met broedvogels bij bosvellingen. Er kan niet geveld worden tussen 1 maart en 1 augustus. Voor de velling dient altijd een broedvogelcheck uitgevoerd te worden, omdat sommige vogels buiten die periode nestelen.

6.2 Ontheffingen

Ontheffing voor verstoren van vleermuisverblijfplaatsen is niet mogelijk. Daarom is behoud van het bos van voldoende breedte op de gehele noordhelling een voorwaarde om de flora- en faunawet niet te overtreden. Ontheffing voor verstoren van broedende vogels is ook niet mogelijk.

De te volgen werkwijze en te nemen maatregelen om dit te bereiken, dienen in een activiteitenplan vastgelegd te worden. Daarin dienen de te volgen protocollen en besluiten beschreven te worden.

Er is pas zekerheid als dit activiteitenplan door het ministerie goedgekeurd is.

7 BRONNEN

- Waarneming.nl
- Telmee.nl
- Buiten in beeld (provincie Utrecht)
- P. van der Linde, 2010. Quicksan ecologie, terrein Delta Den Dolder. Els & Linde.
- Zoon, C.P.M., 2012a. Natuur op het Deltaterrein (Den Dolder)